

MƏKTƏBƏQƏDƏR YAŞLI UŞAQLARDA ÖYRƏNMƏ MARAĞININ FORMALAŞDIRILMASINDA AİLƏ İLƏ UŞAQ BAĞÇASININ VAHİD İŞİ

UOT 373

Aytən Zoir qızı Əliyeva

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin magistrantu

E-mail: Elizadeh1803@gmail.com

Rəyçilər: *ped. ü.f.d. S.A. Əliyeva,*
ped. ü.f.d. E.N. Məmmədova

Açar sözlər: *tərbiyəçi-müəllim, maraq, məşğələ, uşaq, təhsil*

Ключевые слова: *воспитатель-педагог, интерес, упражнение, ребенок, образование*

Key words: *educator-teacher, interest, exercise, child, education*

Müasir dövrdə həyatın bütün sahələrində olduğu kimi təhsil sahəsində də köklü dəyişikliklər öz əksini tapmışdır. Bunlardan ən başlıcası yaradıcı, müstəqil düşünən və hərtərəfli inkişaf edən şəxsiyyət formalaşdırmaq və yetişdirməkdir.

Məktəbəqədər təhsil, təhsil sisteminin ilk pilləsidir. Müasir dövrdə uşaqları hərtərəfli inkişaf etdirmək, şəxsiyyət kimi formalaşdırmaq üçün məktəbəqədər təhsil müəssisələrində bir sıra önəmli işlər görülüb. Bunlardan başlıcası öyrənmə marağının formalaşdırılmasıdır. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda öyrənmə marağının formalaşdırılmasında bir sıra amillər ön planda olmalıdır. Onların öyrənmə marağının formalaşdırılmasında əsas amil uşaq bağçasının səmərəli idarəsidir. Uşaq bağçasının idarəsində müdir, tərbiyəçi-müəllim, psixoloq və s. iştirak edir. Əvvəla, uşaqların öyrənmə marağının formalaşdırılmasında tərbiyəçi-müəllimin peşəkarlığından söz açmaq lazımdır. Tərbiyəçi-müəllim məşğələ zamanı uşaqların diqqətini nə qədər çox öyrənməyə, bilməyə, məhsuldar fəaliyyətə yönəldərsə, bu zaman nəticə daha yüksək olar. Hər bir uşağın marağının təmin edilməsi, onların təlim prosesinin iştirakçısına çevrilmələrinə nail olunması, tərbiyəçi-uşaq əməkdaşlığının düzgün təşkili onların öyrənmə marağının artmasına səbəb olur.

Məşhur ingilis pedaqoqu Robert Con Meehanın bu fikri diqqətimi cəlb edir: “Dərs deməyi sevən müəllimlər uşaqlara öyrənməyi sevməyi öyrədirlər”. Bütün uğurların, xoşbəxtliklərin açarı sevgidir. Öyrənmə marağının formalaşdırılmasında məhz sevgi önəmli rola malikdir. Tərbiyəçi – müəllim öz peşəsini, ən əsası uşaqları sevməlidir. Bundan əlavə məşğələnin uşaqların yaş və fərdi xüsusiyyətlərinə uyğun forma, metodlar əsasında təşkil edilməsi də öyrənmə marağının formalaşdırılmasında əsas yer tutur. Tərbiyəçi-müəllim həmin iş forma və üsullarını yerli yerində, mövzuya uyğun seçərsə, məşğələ daha effektiv nəticə verir. Bu da tərbiyəçi-müəllimin yenilikçi olmasına gətirib çıxarır. Hər məşğələnin yeni üsullarla, metodlarla keçirilməsi uşaqlar üçün daha maraqlı olar. Nəticədə onlarda öyrənmə marağı formalaşa bilər. Biz öyrənmə marağının formalaşdırılmasında tərbiyəçi-müəllimin rolundan danışdıq. Ancaq bu məsələdə tərbiyəçi-müəllimdən əlavə ailə də önəmli amil kimi qəbul edilir. Çünki ailə uşağın həyatının ilk illərində onun inkişafına güclü təsir göstərir. Buna görə də, uşaqların öyrənmə marağının formalaşdırılmasında ailənin rolunu qeyd etmək lazımdır. Uşağın intellektual və yaradıcılıq qabiliyyətlərinin inkişafı, ilkin əmək fəaliyyətində qazandığı təcrübə, fiziki sağlamlığı ailədən asılıdır. Müasir ailələrin çoxu vaxtlarının əsas hissəsini uşaqların öyrənmə prosesinə, mənəvi formalaşmasına deyil, ailənin maddi təminatına sərf edirlər. Bu da valideynlərin öz uşaqları ilə olan ünsiyyətini azaldır. Beləliklə, uşaqlar təlimə diqqətlə yanaşmır, laqeyd olurlar.

Uşaqlarla vaxt keçirmək onların təlim prosesinin davamlı inkişafına şərait yaradır. Evdə onlar üçün tez-tez nağıl və hekayələr oxumaq uşaqların nitqinin inkişafına müsbət təsir göstərir. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün vacib olan mütaliə və hər şeydən əvvəl valideynlərlə ünsiyyətdir. Mütaliə uşaqları əyləndirərək onlara yeni biliklər verir. Uşaqların şəkil üzrə danışıması onların nitqinin artmasına kömək ola bilər. Həmçinin onların kitablara olan həvəsini də artıracaqdır. Onlara öz kitablarını seçməyə izin vermək və əyləncəli fəaliyyətlər vasitəsilə hekayə və nağıllarla bağlı söhbətlər etmək lazımdır.

Hər bir valideyn uşağın daha yaxşı öyrənməsi üçün onun qavrama tipini müəyyən etməlidir. Vizual (görmə), eşitmə, kinestetik (təcrübə), oxuma-yazma, məntiqi, sosial (qrup), tək və s. öyrənmə tipləri var. Məsələn, vizual tipli qavramaya malik uşaqlar prosesləri gözlə müşahidə etdikdə daha yaxşı başa düşürlərsə, eşitmə tipli uşaqlara mövzuları dinləmə və ya sözlü izah yolu ilə başa salmaq daha düzgündür. Uşaqlar valideynlərindən nümunə götürürlər. Uşaqlara müsbət təsir etmənin ən yaxşı yolu valideynlərin özündə müsbət dəyişikliklər etməsidir. Əgər valideynlər daim inkişafa və öyrənməyə həvəsli olarsa, mütləq uşaqların da öyrənməyə həvəsi artacaq. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda öyrənmə marağının formalaşdırılmasında ailə ilə uşaq bağçasının vahid işi də önəmli rola malikdir.

Uşaqlar məktəbəqədər müəssisələrə müxtəlif ailələrdən gəlirlər və hər biri fərqli sosial təbəqələrə mənsub olurlar. Bilirik ki, uşaq ailədə müəyyən bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnir. Ona görə də ailə uşağın ilk tərbiyəçisi hesab olunur. Buna baxmayaraq, valideynlər uşağın sosiallaşması, digər insanlarla ünsiyyət qurması, təhsili üçün məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə ehtiyac duyurlar. Təcrübə göstərir ki, uşaq bağçalarında uşaqların təlim və tərbiyəsi prosesində valideynlərlə əlbir fəaliyyət işin düzgün qurulmasına təsir göstərir. Bu işdə qarşılıqlı əlaqə, ardıcıl, müntəzəm qurulmuş plana ehtiyac duyulur. Hər iki tərəfin sadəcə bir məqsədi vardır: hərtərəfli inkişaf edən, öz Vətəninə məhəbbətlə sevən insanı yetişdirmək. Azərbaycan Respublikasında məktəbəqədər təhsilin proqramı (kurikulumu) nəinki uşaqlarla təkcə təlim-tərbiyə işi, eyni zamanda valideynlərlə də geniş iş aparmağı nəzərdə tutur. Valideynlər uşaqların təlim fəaliyyətində iştirak etdikdə onların öyrənmə marağı daha da artır.

Tərbiyəçi-müəllimlərlə belə bir əməkdaşlıq zamanı valideynlərin uşaqların yaş xüsusiyyətləri, onların fəaliyyətini stimullaşdıran öyrədici mühitin vacibliyi, uşaqların fəallığı və təlim-tərbiyə işinin əhəmiyyəti haqqında bir sıra məsələləri bilməsi vacibdir. Ailə ilə əməkdaşlıq sistemi aydın məqsəd üzərində qurulmalıdır. Bu sahədə uşaqların öyrənmə marağını necə formalaşdıracağı barədə planlar qurulmalı, bununla bağlı işlər görülməlidir. Onların öyrənmə marağını formalaşdırmaq üçün valideynlərlə birlikdə istirahətə, kitabxanaya, muzeyə ekskursiya təşkil etmək lazımdır. Bu həm onların dünyagörüşünü artıracaq, həm də uşaqların həm tərbiyəçi, həm də valideynlərlə ünsiyyətini artırmış olacaq.

Əvvəldə də qeyd etdiyimiz kimi, uşaqların valideynlərlə daha çox vaxt keçirməsi üçün bu fəaliyyətlərdə iştirak etmək daha məqsədəuyğun hesab olunur. Həm valideyn, həm də tərbiyəçi uşağın təfəkkürünü, təxəyyülünü, yaddaşını, diqqətini, qabiliyyətini, müqayisə etmək, ümumiləşdirmək, nəticəyə gəlmək bacarığını inkişaf etdirməyin yollarını bilməlidir. Sadalananların inkişafı uşaqların öyrənmə marağını daha da formalaşdırmağa kömək olacaqdır. Ümumiyyətlə, bağça ilə ailənin söylərini əlaqələndirmək eyni tərbiyəedici və inkişafetdirici mühit yaratmaq deməkdir. Buraya valideynlə uşaqların layihə işi aid ola bilər. Tərbiyəçi ancaq uşaqlara layihə işi verməməli, valideynlə ünsiyyətdə olması üçün əməkdaşlıq şəklində layihə işi verməlidir. Burada həm valideynlərin, həm də uşaqların əməyi olacaq. Onlar bir məqsəd uğrunda çalışacaqlar. Bununla da uşaqların öyrənmə marağı formalaşacaq.

Uşaqların öyrənmə marağının formalaşdırılması mürəkkəb proses olsa da ailə ilə uşaq bağçasının vahid işi düzgün qurulduqda asanlaşır. Uşaqlar daha həvəslə uşaq bağçasına gedir,

təlimdə fəal iştirak edir və sonralar məktəb həyatı da daha səmərəli olur. Bunu da unutmaq olmaz ki, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində verilən təhsil-tərbiyə gələcəkdə məktəbdə keçiriləcək işdə daha çox kömək ola bilər. Odur ki, həm ailə, həm də tərbiyəçi bu işə daha ciddi yanaşmalı, uşaqlara bir şəxsiyyət kimi yanaşmağı unutmamalı, onların öyrənmə marağını daim yüksək səviyyədə saxlamalıdır.

Problemin aktuallığı. Azərbaycan Respublikasının bütün təhsil pillələrində olduğu kimi məktəbəqədər təhsildə də uşaqların öyrənmə marağını formalaşdırmaq üçün mühüm tədbirlər görülür.

Problemin elmi yeniliyi. Ailə ilə uşaq bağçasının vahid işinin düzgün qurulması uşaqların öyrənmə marağının formalaşdırılmasına müsbət təsiri elmi olaraq göstərilmişdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Tərbiyəçinin məşğələdə müxtəlif üsul və üsullardan istifadəsi və valideynlərin uşaqlarla daha çox vaxt keçirməsi uşaqların öyrənmə marağının formalaşdırılmasına müsbət təsir göstərir.

Ədəbiyyat

1. P. Həsənova. Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində öyrənmə-idrak fəaliyyəti. Bakı, 2019.
2. Ə. Paşayev, F. Rüstəmov. Pedaqogika. Bakı, 2017.
3. F. Səmədzadə. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların tərbiyəsində ailənin rolu // Məktəbəqədər və ibtidai təhsil, 2019.
4. Məktəbəqədər təhsil proqramı (kurikulum). Bakı, 2022.
5. Ş. Əliyeva. Məktəbəqədər pedaqogika. Bakı, 2011.
6. M. İlyasov. Müəllim peşəkarlığı və pedaqoji səriştəliliyin müasir problemləri. Bakı, 2018.

A.З. Алиева

Совместная работа семьи и детского сада по формированию интереса к учебе у дошкольников

Резюме

В статье говорится о совместной работе семьи и детского сада по формированию учебного интереса дошкольников. В данной работе отдельно показана роль как воспитателя, так и родителей. Упоминается о мерах, которые может предпринять воспитатель-учитель для формирования интереса детей к обучению, выбирая формы и методы, подходящие возрасту и индивидуальным особенностям детей, делая уроки еще более увлекательными и интересными. Также объявлена работа, которую предстоит проделать обеим сторонам.

A.Z. Aliyeva

Joint work of family and kindergarten in the formation of interest in learning in preschool children

Summary

The article talks about the joint work of the family and the kindergarten in shaping the learning interest of preschool children. In this work, the role of both the tutor and the parents is shown separately. It is mentioned about the measures that the educator-teacher can take to form children's interest in learning, by choosing forms and methods suitable for children's age and individual characteristics, and making lessons even more fun and interesting. Also, the work to be done by both parties is announced.

Redaksiyaya daxil olub: 02.10.2023